

Een remedie tegen de kater

Ongekende hittegolven teisterden deze zomer Europa. September en oktober braken in eigen land alle temperatuurrecords. Overstromingen hielden overal in de wereld lelijk huis. Migratiegolven. De gevolgen van de klimaatverandering laten zich steeds meer en alsnar harder voelen. En dat zal alleen maar verergeren. Onze planeet warmt niet meer op, ze kookt.

Gewone mensen voelen dat als eersten. Dat bleek vorige week andermaal uit het rapport van het Hoog Comité voor een Rechtvaardige Transitie. Ze worden geconfronteerd met ondergelopen of weggespoelde huizen, kijk maar naar de Vesdervallei. Luchtvervuiling en oververhitte steden leiden tot hogere sterftecijfers bij mensen die al verzwakt zijn. Voedselprijzen rijzen de pan uit. Gewone mensen dreigen daarbovenop ook de rekening te krijgen van politieke ingrepen. Als politiek beslist wordt dat auto's met een verbrandingsmotor moeten verdwijnen, is daar heel wat voor te zeggen. Je zou dan ook verwachten dat er tegelijk maatregelen komen om mensen een alternatief te bieden. Dat er dan massaal wordt geïnvesteerd in het openbaar vervoer. Het tegendeel is waar. Als de baas van De Lijn aan de alarmbel trekt en meer middelen vraagt,

wordt ze door de bevoegde – nota bene liberale – minister droogweg gesommeerd dat ze moet stoppen met zagen. Het resultaat is dat De Lijn zich vorige week genoodzaakt zag om aan te kondigen dat ze nog maar eens zal moeten schrappen in het aanbod. Een premie voor wie een elektrische auto koopt, dat kan dan weer wel. Dat we onze huizen beter moeten isoleren en energiezuiniger moeten maken staat als een paal boven water. Er is nu zelfs een renovatieplicht opgelegd. Prima. Alleen hebben veel mensen die geconfronteerd worden met een peperdure woningmarkt daar simpelweg de middelen niet voor.

Er worden allerlei politieke spelletjes gespeeld. Het moet 'haalbaar en betaalbaar' zijn heet het. Een excuus om weinig of niets te doen. Leefbaar voor ons en voor onze kinderen, daar draait het om. Tegelijk heeft ruim een derde van de Belgische gezinnen niet de middelen om te investeren in milieuvriendelijke alternatieven. De gele hesjes en maatschappelijk ongenoegen rond klimaatmaatregelen zijn het logisch gevolg. Ondertussen wordt het klimaatprobleem alleen maar groter. Er is maar één remedie tegen de kater van deze duivelse cocktail: maatregelen om de klimaatverandering te stoppen moeten hand in hand gaan met sociale maatregelen. Iedereen, met

nadruk op iedereen, moet voordeel hebben bij ingrepen om de klimaatverandering te stoppen. Goedkopere manieren om ons te verwarmen, bus en trein die een echt alternatief voor de auto zijn, meer en sociaal woonbeleid ... Belonen in plaats van afpakken. Anders zullen enorme sociale maatschappelijke schokken bovenop het klimaatprobleem komen. En ja, dat zal veel geld kosten. Maar gelukkig is er daar genoeg van. Alleen is het bijzonder ongelijk verdeeld. Maar ook dat is weer een simpele politieke keuze. Net als het uitstellen van een rechtvaardige fiscale hervorming. Zoals we er voor kozen om na de schokgolf van de Tweede Wereldoorlog de welvaartsstaat uit bouwen, moeten we opnieuw aan de bak. Snel en sociaal. Duurzaam en rechtvaardig. ■

Marc Leemans, voorzitter ACV

– Foto Belga

Kort.

Werkzoekenden Infosessies 55+

Wegens succes herhaalt het ACV in november en december over heel Vlaanderen de infomomenten voor werkzoekende leden ouder dan 55. De sessies bieden een antwoord op vragen en zorgen van werkzoekenden en personen met SWT of

aangepaste beschikbaarheid. Tijdens de infosessie hoor je meer over passende dienstbetrekkingen, vrijstellingen, en over het beleid van de VDAB. ■

~ www.hetacv.be/contact

Dienstencheques 50 miljoen voor dienstenchequebedrijven grotendeels zonder voorwaarden

Het ACV en middenveldorganisaties zoals Femma en Netwerk tegen Armoede zijn zwaar ontgoocheld dat de 50 miljoen euro, voorzien in de Septemberverklaring, als blanco cheque wordt toegekend aan de dienstenchequebedrijven. Enkel in de dienstenchequebedrijven die onder de gezinszorg vallen is er een akkoord tussen vakbonden en werkgevers over de besteding van de middelen. In de andere bedrijven beslist de werkgever eenzijdig over de besteding. Er is wel de verplichting om minstens twintig procent van het extra budget te besteden aan koopkracht voor de werknemers.

'Wij appreciëren het initiatief van minister van Werk Jo Brouns (CD&V) om middelen

te voorzien en de voorwaarde dat minstens twintig procent daarvan aan de koopkracht van de huishoudhulpen wordt besteed', reageert Kris Vanautgaerden, nationaal secretaris bij ACV Voeding en Diensten. 'Het is echter een gemiste kans voor de hele Vlaamse regering dat de regeringspartners niet verder durfden te gaan. Van een sector die voor zeventig procent gesubsidieerd wordt verwachten we een minimum aan voorwaarden op het vlak van arbeidsomstandigheden. De praktijk bewijst dat een aantal grote spelers met gemeenschapsmiddelen zo een verdienmodel opbouwen waarbij de kwaliteit van dit zinvolle werk tot bijzaak wordt gemaakt.' ■

Rechtvaardige duurzaamheid Klimaatmars op 3 december

Met een betoging op zondag 3 december wil de Klimaatcoalitie, een groep van meer dan honderd organisaties, waaronder vakbonden en milieubewegingen, politieke leiders vragen om werk te maken van rechtvaardige klimaatmaatregelen. Voor de verkiezingen van 2024 vragen ze om onder meer voorrang te geven aan

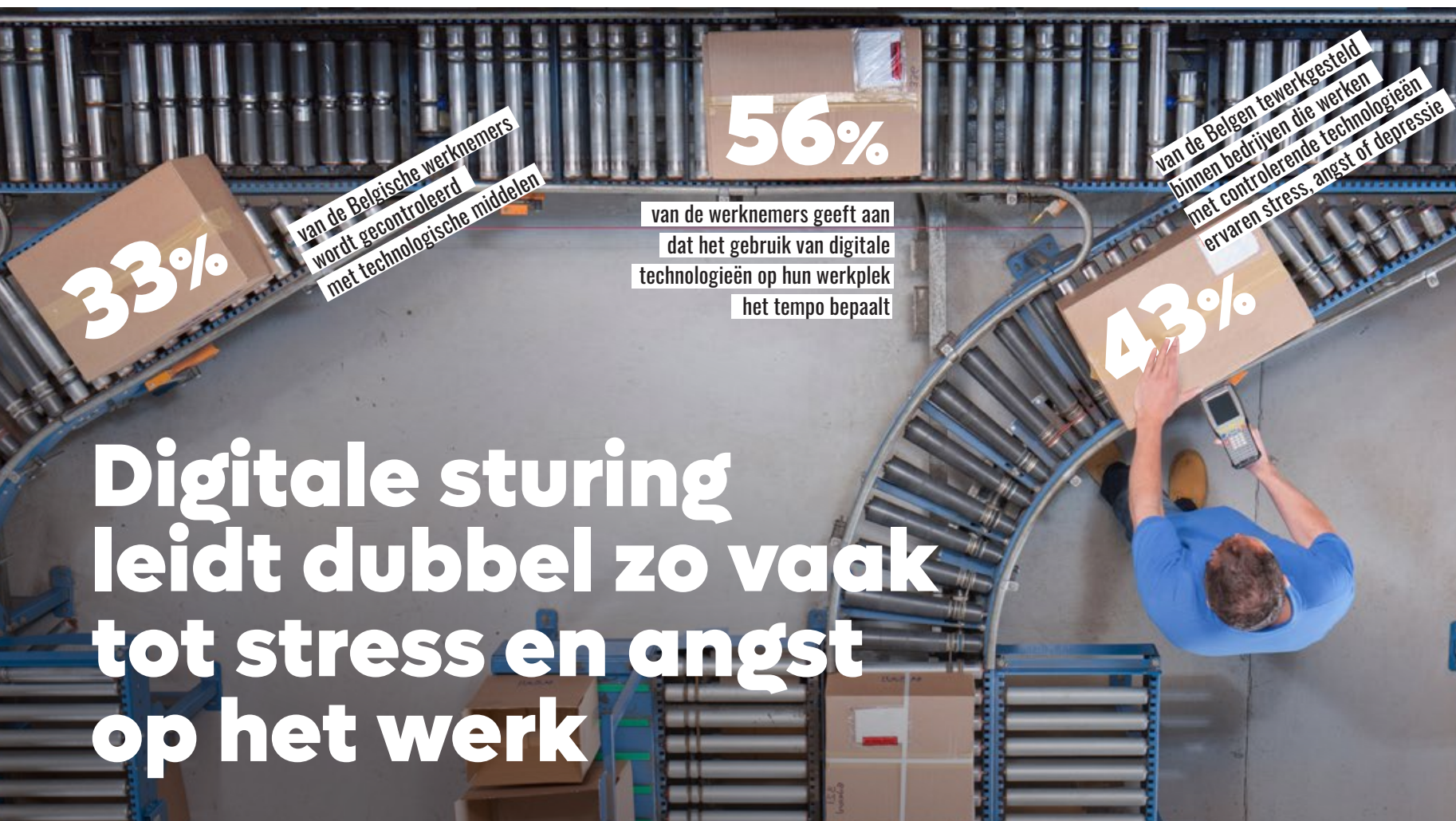
openbaar vervoer in het mobiliteitsbeleid, een rechtvaardige en duurzame belastinghervorming en om van Belfius (eigendom van de federale overheid) een klimaatbank te maken als speerpunt van een sociaal-ecologische investeringsgolf. ■

~ www.klimaatmars.be

Redactieadres Visie, PB 20, 1031 Brussel ~ e-mail: info@visieredactie.be ~ **Lezersbrieven** lezers@visieredactie.be ~ **Abonnementen** jennifer.lavers@acv-csc.be - 02 244 32 81 - **Verantwoordelijke uitgever** Bart Vannetelbosch - **Redactie** Simon Bellens, Lies Van der Auwera, Nils De Neubourg, Dominic Zehnder, Djoerjen Ariën, Lieven Bax, Sim Geerts, Tinne Van Woensel, Rooni Theeboom, David Vanbellinghen - **Hoofredactie** An-Sofie Bessemans, Wim Troch - **Vormgeving** Gevaert Graphics - **Druk** Coldset Printing Partners - Visie verschijnt tweewekelijks en is inbegrepen in het lidmaatschap van ACV bouw - industrie & energie, ACV-CSC METEA, ACV-Transcom en ACV Voeding en Diensten

Digitale sturing leidt dubbel zo vaak tot stress en angst op het werk

Wie op de werkvloer onder toezicht, bewaking of controle staat van digitale apparatuur, ervaart aanzienlijk meer stress. Een kwart tot een derde van de werknemers wordt al 'gemonitord' met digitale technologie. 'Zulke technologie invoeren om werknemers en hun werk te meten is een reëel gezondheidsrisico. Dat kunnen we niet blijven negeren.'

→ Tekst **Lies Van der Auwera**

De digitalisering verschijnt op de werkvloer in steeds meer gedaanten: *track and trace*, artificiële intelligentie, automatische beoordeling door klanten ... Een derde van de Belgische werknemers geeft aan dat de werkgever digitale technologieën gebruikt om het werk of hun persoonlijk gedrag te meten of te controleren.

Voor 25 procent van de werknemers wordt het gebruikt om hun prestaties door derden te laten beoordelen, en 36 procent van de werknemers geeft aan dat ze automatisch taken of werktijden toegewezen krijgen. De toepassingen hebben een effect op hoe we de werkdruk ervaren. Bij 56 procent van de werknemers bepaalt digitale

technologie het tempo op hun werkplek. 40 procent geeft aan dat de werkdruk erdoor verhoogt.

Die trend baart ACV-expert welzijn op het werk Maarten Hermans zorgen: 'Lage autonomie en een hoge werkdruk is hét recept voor gezondheidsklachten. Op werkplekken zonder controlerende technologieën ervaart 27 procent van de Belgische werknemers last van stress, angst of depressie. Dat stijgt naar 43 procent op werkplekken met zulke technologie. Daar zien we ook een hoger percentage klachten over spier- en skeletaandoeningen (41 tegenover 31 procent), vermoeidheid (57 tegenover 43 procent), en hoofdpijn (49 tegenover 38 procent). Zulke technologie invoeren om werknemers en hun werk te meten,

te sturen en te controleren is een reëel gezondheidsrisico. Dat kunnen we niet blijven negeren.'

Busbestuurders en metsers

Niet alle beroepsgroepen worden evenveel geconfronteerd met controlerende technologieën. Onder Europese werknemers komt dit het meest voor bij semi-geïnschoolde en geschoolde arbeidsfuncties zoals busbestuurders, metselaars, monteurs of elektriciens, bij dienstverlenende functies zoals in de horeca, en bij verkoopfuncties (35 à 38 procent). Omgekeerd zijn werknemers in professionele en hogere administratieve functies zoals artsen, hogere leidinggevenden, ingenieurs of boekhouders minder onderworpen aan technologische controle (23 à 26 procent).

Voor alle beroepsgroepen ligt de kans dat werknemers last hebben van stress, depressie of angst hoger op werkplekken met controlerende technologieën. Enkel bij ongeschoolde functies is er nauwelijks een verschil. 'De stress bij die groep, zoals bandwerkers, is sowieso al zeer

hoog omdat de autonomie zeer laag is', stelt Hermans.

Logistiek

In de logistieke sector is de digitale monitoring al zeer ver gevorderd. 'Je werkdag wordt bijna van minuut tot minuut geregistreerd', vertelt Mohamed Adiwam (45), werknemersafgevaardigde bij Logistics Kontich: 'Via *voice picking* (gesproken commando's in oortjes, red.) krijgen werknemers te horen welk materiaal ze moeten oppikken. Soms is de werkdruk te hoog, en blijven de opdrachten maar binnenkomen. Dat tempo valt niet altijd vol te houden.'

Verouderde cao

Kan een werkgever zulke systemen zomaar opleggen? 'Heel wat werknemers leggen zich neer bij het feit dat hun werk zo strikt gemeten wordt', vertelt Christof Valcke, secretaris vervoer over de weg bij ACV-Transcom.

Het bewustzijn groeit wel, maar werknemersvertegenwoordigers hebben in de praktijk amper inspraak. Onderzoek toont dat van alle thema's de invoering van technologie helemaal onderaan bungelt. De verouderde cao 39 uit 1983, die stelt dat werkgevers bij de invoering van nieuwe technologieën hun werknemers minstens moeten informeren, is dringend aan hervorming toe. 'Nu is er nagenoeg geen inspraak of komt sociaal overleg te laat, terwijl werknemers hierin lijken te berusten. Cao 39 moet meer tanden krijgen, zodat werkgevers de vraag om hierover te onderhandelen niet zomaar kunnen afwijzen. Vandaag is dat helaas maar al te vaak het geval', aldus Hermans.

Ook vanuit het kabinet van Minister van Economie Pierre-Yves Dermagne (PS) kwam de vraag om cao 39 te hervormen, iets wat Hermans enkel kan toejuichen. 'Als de regering haar voornemen wil realiseren om het psychosociaal welzijn op het werk te verbeteren, is het versterken van werknemersinspraak over het gebruik van technologie cruciaal.' ■

Momenteel leeft een op de acht Belgen in kansarmoede. Die verhouding blijft al jaren min of meer onveranderd. Maar achter dat cijfer schuilt nog een ander cijfer. En dat doet misschien nog meer slikken. Want mocht de sociale zekerheid niet bestaan, zouden zelfs vier op de tien Belgen in armoede leven. Toch spenderen we niet meer aan sociale uitkeringen dan andere landen.

→ Tekst **Nils De Neubourg**

Studie toont aan: zonder sociale zekerheid leven 4 op de 10 Belgen in armoede

Concreet helpen sociale uitkeringen 3,5 miljoen Belgen uit de armoede', zegt Matthias Somers, coördinator van Denktank Minerva. Hij analyseerde de impact van onze sociale zekerheid op de armoedecijfers. 'Voor het overgrote deel gaat het niet om een klein steuntje. Liefst één op de drie Belgen zou zonder een uitkering zelfs in zeer diepe armoede leven.'

Onder de uitkeringen hebben de pensioenen de grootste impact. Somers: 'Zonder pensioenen zouden ruim negen op de tien ouderen moeten rondkomen met een inkomen onder de armoedegrens. Met pensioenen is dat net geen twee op de tien.'

Wie die pensioenleeftijd nog niet bereikte, is doorgaans minder afhankelijk van een uitkering om armoede te ontlopen. Dat is vaak te danken aan werkinkomen. Waar sociale uitkeringen wel nodig zijn, halen ze opvallend minder mensen uit armoede in vergelijking met de groep van 65-plussers. 'In de jaren voor de speciale coronamaatregelen tilden sociale transfers minder dan de helft van de Belgen tussen 25 en 54 jaar met een groot armoederisico boven de armoedegrens', aldus Somers.

Daarmee doet België het wel beter dan de buurlanden. Zo ook opvallend beter dan Nederland, waar sociale transfers globaal slechts zes op de tien mensen uit armoede halen. In ons land is dat zeven op de tien. Bovendien doet ons land dat goedkoper dan heel wat andere landen. Want als we ook de persoonlijke sociale

uitgaven erbij tellen, spendeert België minder aan sociaal beleid dan Frankrijk, de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland. Dat leert een ander onderzoek van Denktank Minerva.

'Regelmatig duiken lijstjes op waarin landen gerangschikt worden naar de omvang van de publieke sociale uitgaven, lijstjes waarin België steeds hoog scoort', verklaart Somers de aanleiding tot de analyse. 'Maar die rankings hangen minstens evenzeer af van de financiële en fiscale organisatie van het sociaal beleid in een land. Ondernemingen en huishoudens maken in heel wat landen zelf middelen vrij, en de overheid kent er belastingvoordelen voor toe. Zo regelen ze dan bijvoorbeeld een eigen ziekteverzekering.'

Wanneer al die bedragen worden samengeteld, staat het totaal aan sociale uitgaven in België niet langer aan de internationale top. 'België geeft dan ongeveer hetzelfde bedrag uit als Australië, Denemarken of Oostenrijk.'

Dat werpt een ander licht op de begrotingscontrole die de EU binnenkort uitvoert. Met een gezamenlijk tekort van 27,5 miljard euro op de Belgische en regiobegrotingen, wordt verwacht dat Europa om besparingen kan vragen. 'De analyse van Minerva laat zien dat dat extra geld niet gezocht moet worden in de nu al noodlijdende sociale zekerheid', zegt Marc Leemans, voorzitter van het ACV. 'Met minder kosten doen we het daar samengevat dus eigenlijk al beter dan omringende landen.' ■

'Zet je op vier poten! riep hij me na, toen ik op weg was naar het werk'

Veilig woon-werkverkeer is een gedeelde verantwoordelijkheid van politici, werkgevers en lokale besturen, klinkt het bij de Europese transportvakbonden. 'Werkgevers hebben er nog te weinig aandacht voor, maar voor veel vrouwelijke werknemers is een onveiligheidsgevoel tijdens het pendelen dagelijkse kost.'

– Tekst **Simon Bellens**

Tot tweemaal toe werd NMBS-medewerker Isabelle Dubois (47) achtervolgd toen ze op weg was naar haar werk. 'Het was voor zes uur 's ochtends en nog donker', vertelt ze. 'Zet je op vier poten, riep een man me de eerste keer na. Ik versnelde. Deed alsof ik niet begreep wat hij zei. Gelukkig was ik er al bijna. Een tweede keer reed een taxichauffeur achter me aan.'

NATIONALE MANIFESTATIE

Volgens de Werkbaarheidsmonitor van 2019 van de Sociaal-Economische Raad Vlaanderen (SERV) ervoer ongeveer een kwart van alle Vlaamse werknemers ongewenst gedrag – zoals intimidatie, pestgedrag, seksueel grensoverschrijdend gedrag of fysieke agressie – op de werkplek in het voorgaande jaar. In de dienstenchequesector werd zelfs een op de drie werkneemsters al slachtoffer van seksueel geweld op het werk, aldus cijfers van ACV Voeding en Diensten. Op 26 november vindt in Brussel, voor het zevende opeenvolgende jaar, een nationale manifestatie plaats tegen geweld op vrouwen.

Voor veel werknemers, in het bijzonder vrouwen en groepen die vaker slachtoffer zijn van geweld, is het woon-werkverkeer een heikel traject. Nadat recent in het Verenigd Koninkrijk kort na elkaar verschillende vrouwen 's nachts op weg naar huis van hun werk verkracht en vermoord werden, trok de Europese Transportfederatie (ETF) aan de alarmbel. In 2022 werd hotelmedewerker Caitlin Lee in Glasgow, Schotland, na haar nachtdienst aangerand, nadat haar werkgever een taxirit naar huis geweigerd had.

'Wat in het Verenigd Koninkrijk gebeurd is, deed me beseffen hoeveel geluk ik gehad heb', zegt Dubois. 'Twee keer had het zoveel slechter kunnen aflopen.'

'Get me home safely'

Met de campagne *Get me home safely* vraagt de ETF nu meer aandacht voor veilig woon-werkverkeer, in het bijzonder voor vrouwelijke werknemers.

'Veilig woon-werkverkeer is een gedeelde verantwoordelijkheid van de politiek, lokale besturen, en van werkgevers', zegt Liesbet Verboven van ACV-Transcom. 'Vandaag is het geen gangbare praktijk dat werkgevers na een late shift voor een veilige verplaatsing zorgen. Het lijkt alsof hun verantwoordelijkheid eindigt wanneer je de werkplek verlaat.'

ACV-Transcom en de ETF roepen werkgevers dan ook op om de veiligheidsrisico's bij het pendelverkeer beter te monitoren en aan te pakken met aandacht voor genderspecifieke gevaren. 'Toegankelijk, veilig en betaalbaar openbaar vervoer waarmee werknemers ook 's nachts thuisraken, is cruciaal', aldus Verboven. 'Houd daarbij ook rekening met bezorgdheden over de infrastructuur, zoals een goede verlichting, open ruimtes en veilig afgesloten parkings.'

Werknemersafgevaardigde Jessica Milazzo is cabineverantwoordelijke bij een airline.

'Veel veiliger en comfortabeler'

'Tot enkele jaren geleden hadden sommige collega's geen andere keuze dan in de buurt van de luchthaven een wachtplaats te zoeken wanneer ze stand-by waren. Als je stand-by bent, moet je op minder dan 45 minuten bij de luchthaven kunnen zijn. Maar voor sommigen was dat te ver van huis. Daarom wachtten ze op de parking van de luchthaven, of aan de autosnelweg. Zeker het vrouwelijke personeel voelde zich daar erg onveilig, vooral 's nachts.'

Onder impuls van de vakbondswerking zorgde de luchtvaartmaatschappij er nu voor dat personeelsleden op stand-by telkens een hotel in de buurt van de luchthaven hebben waar ze op kosten van de werkgever een kamer kunnen boeken. 'Veel veiliger en comfortabeler', aldus Milazzo, 'en je kunt er bovendien echt uitrusten tussen shifts door.' ■

Heb je een goed idee om je traject naar huis veiliger te maken en je werkplek beter te maken? Deel je idee via de ACV-Ideebus. hetacv.be/ideebus

Aanranding beschouwd als arbeidsongeval?

Wie een auto-ongeval heeft bij het woon-werkverkeer en een tijd arbeidsongeschikt is, kan rekenen op een erkenning als arbeidsongeval. Met een gewaarborgd loon, hoger dan een gewone ziekteuitkering – 90 procent van het gemiddelde dagloon gedurende de eerste 30 dagen bij volledige arbeidsongeschiktheid – en volledige terugbetaling van de medische kosten tot gevolg. Verandert dat plaatje als het gaat om aanranding of belaging?

Fedris, het federaal agentschap voor beroepsrisico's, erkent dat het gevallen van belaging of aanranding op het woon-werkverkeer binnenkrijgt. 'In het ergste geval werd een slachtoffer op weg naar het werk vermoord vanwege het beroep', klinkt het. 'Soms zijn de feiten echter minder duidelijk, of is het een zaak van woord tegen woord. Dan kan er lang twijfel blijven bestaan over de toedracht en of er sprake is van een arbeidsongeval.'

'Maar uiteraard geeft aanranding in principe aanleiding tot een arbeidsongeval', legt Stijn Gryp uit, hoofd van de Dienst onderneming van het ACV. 'Daarover bestaat weinig rechtspraak, maar vermoedelijk hebben verzekeraars en werkgevers het fatsoen om een geval van aanranding tijdens het woon-werkverkeer zonder meer als arbeidsongeval te kwalificeren als het slachtoffer aangifte doet.'

Gryp verwijst bovendien naar de welzijnsreglementering. Die verplicht werkgevers om de risico's verbonden met het werk te analyseren en extra preventieve maatregelen te treffen die binnen de mogelijkheden van de werkgever liggen. 'Dat omvat eveneens het woon-werkverkeer, en ook psychosociale risico's die kunnen leiden tot uitval tellen mee. De KBC-bank legde ooit een shuttle in van het Noordstation en Brussel naar hun kantoorgebouw in Molenbeek omdat werknemers zich onveilig voelden.' ■

PREMIE

Heb ik recht op een eindejaarspremie of dertiende maand?

Met de feestdagen in zicht kijken velen uit naar de eindejaarspremie of dertiende maand. Maar volgens expert arbeidsrecht van het ACV Piet Van den Bergh hou je best rekening met een aantal belangrijke dingen.

'Eerst en vooral heeft niet iedereen per definitie recht op een eindejaarspremie. De premie is niet wettelijk verplicht. Je hebt er enkel recht op wanneer dat opgenomen is in de cao van je sector, onderneming of als het zo is opgenomen in je individuele arbeidsovereenkomst. In sommige ondernemingen is niets schriftelijk vastgelegd, maar is er wel de gewoonte om een eindejaarspremie uit te betalen. In dat geval is je werkgever verplicht die ook dit jaar uit te betalen.'

Wanneer de premie of dertiende maand moet worden uitbetaald, is niet wettelijk vastgelegd. 'Sommige bedrijven betalen de premie al uit in de doorgaans dure septembermaand. Kijk daarom je contract, cao of arbeidsreglement na. Word je ontslagen voordat de premie wordt uitbetaald, dan heb je doorgaans recht op het reeds opgebouwde deel van de premie.'

Ook uitzendkrachten hebben recht op een eindejaarspremie. Daarvoor moet je in totaal minstens 65 dagen of 494 uur gewerkt hebben tijdens de periode van 1 juli 2022 tot 30 juni 2023. Dat hoeft niet bij dezelfde werkgever of hetzelfde uitzendkantoor te zijn. Rechthebbenden ontvangen 8,33 procent (ofwel één twaalfde) van hun totale brutoloon. Als ACV-lid ontvang je in de eerste helft van december automatisch het nodige premiedocument. Bezorg dat zo snel mogelijk ondertekend aan je ACV-afgevaardigde of diensten-centrum. Je ontvangt bovendien als ACV-lid een syndicale premie van 112 euro. ■

~ www.hetacv.be/eindejaarspremie

Vacatures (m/v/x)

Het ACV zoekt

- Uptime engineer – Schaarbeek
hetacv.be/jobs

Beweging.net zoekt

- Projectmanager Stappen en Trappen – Schaarbeek – tijdelijk
beweging.net/vacatures

Pasar zoekt

- Netwerkcoach – Brussel
pasar.be/vacatures

WSM zoekt

- Medewerker publieke fondsen – Schaarbeek
- Medewerker fondsenwerving (60%) – Schaarbeek
wsm.be/vacatures

FEITEN

In 1979 start Ontex in Buggenhout met de productie en verdeling van medische onderleggers voor Belgische ziekenhuizen en verzorgingstehuizen. De naam komt van onderleggers in textiel. Ontex groeide uit tot een wereldspeler in het ontwerpen en produceren van babyluiers, maandverbanden en incontinentiemateriaal voor volwassenen. Vandaag zijn er vestigingen in Europa, Azië, Zuid-Amerika en de VS. De fabriek in Buggenhout draait de klok rond. 600 medewerkers produceren hier jaarlijks vele honderden miljoenen stuks incontinentiemateriaal.

Incontinentie- materiaal van Ontex

Aan een razend tempo rollen ze hier van de band: luiers, broekjes en onderleggers voor volwassenen in verschillende verpakkingen, bestemd voor klanten in binnen- en buitenland. De vele machines draaiende houden deze toegewijde collega's.

~ Tekst **Djorven Ariën**

~ Foto **Wouter Van Vooren**

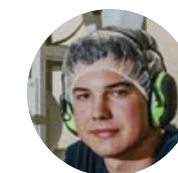
KATLEEN DE WOLF (53), quality-medewerker en werknemersafgevaardigde bedienden

'35 jaar geleden vroeg mijn buurvrouw of ik hier wilde komen werken als jobstudent, en ik ben nooit weggegaan. Toen ik begon, moesten we nog manueel dozen dichtplakken en op paletten laden. Automatisatie maakte het werk minder zwaar, maar nu moet alles wel snel gaan. Vandaag sta ik in voor de kwaliteitscontrole. Ik werk niet alleen aan mijn bureau, maar ook op de vloer waar de controles gebeuren. Iedereen kent me nog omdat ik vroeger zelf arbeider was. Ik werk hier nog altijd graag. Er is een fijne sfeer onder de collega's, en we genieten van goede voorwaarden en werkzekerheid.'

PHILIP VAN HAVER (63), vlinder operator en werknemersafgevaardigde arbeiders

'Ik overzie verschillende machines en geef opleidingen aan nieuwelingen. We werken met hoogtechnologische, complexe machines die honderden stuks per minuut kunnen produceren. Ik ben trots op wat we maken. Zoals een nieuwe slimme luier met een chip die de verpleging in het ziekenhuis signaleert als die moet ververst worden. Met onze vakbondswerking hebben we al een soepelere vakantie-regeling en een jaarlijkse personeelsactiviteit verkregen, maar ook dat je bij ziekte niet meer automatisch naar de controlearts moet.'

BENGTT DE GRAEF (18), techniek

'Op mijn vijftiende deed ik hier mijn eerste vakantiebaan als inpakker. Het jaar daarna werd ik gevraagd om terug te komen, maar dan in de technische dienst. Dat vond ik geweldig want ik studeerde elektriciteit. Daarna mocht ik mijn stages hier doen en nu ben ik sinds twee maanden aan de slag als techniek. Het is vooral nog leren van de anderen en alle machines leren kennen. Ik vind het heel indrukwekkend hoe alles werkt. Je moet bovendien creatief zijn om problemen op te lossen. Ik hoorde al dat je veel kansen krijgt om bij te scholen hier. Ik ben heel warm verwelkomd. Twee weken geleden was het personeelsfeest en dat was een goeie gelegenheid om collega's op een andere manier te leren kennen.'

1. WETENSCHAP EEN VROUW MET EEN MISSIE

Voor het derde jaar op rij trekt moleculair bioloog en doctor in de gezondheidswetenschappen Hetty Helmoortel langs de Vlaamse cultuurcentra en theaters om terug te blikken op het belangrijkste wetenschaps- en technologienieuws van het afgelopen jaar. Missie 2023 belooft een voorstelling vol humor en emotie te worden met antwoorden op vragen als: *Wat doen we als plots 99 procent van onze theorieën over het universum niet blijken te kloppen?* en *Komt de uitgestorven dodo weer tot leven?* ■

~ Vanaf 16 jaar. Tickets en speeldata www.hettyhelmoortel.be

3. TV

Voorleesplezier

Nog tot eind november staan boeken en lezen volop in de schijnwerpers op alle VRT-kanalen. Zo is er elke dag om 18 uur *De voorleesclub* op VRT1. Daarin leest een bekende Vlaming een boek voor, terwijl de prenten tot leven komen. Tijdens de Voorleesweek van 18 tot 26 november trekt *De voorleesclub* eropuit, met onder andere Gloria Monserez en diverse Ketnetwrappers. Voor kinderen is er een extra voorleesaanbod, met onder andere *Boomhutverhalen*, waarin kinderen spannende avonturen beleven en problemen oplossen met behulp van een prachtig prentenboek. ■

~ Op VRT 1, Ketnet, in de Ketnet-app en op VRT MAX.

2. EXPO

De verborgen geschiedenis van ons afval

In het Huis van de Europese geschiedenis in Brussel kun je in de verborgen geschiedenis van ons afval duiken. De expo schetst een beeld van hoe we ons afval beheren en bekijken van voor de industriële revolutie tot nu, en de sociale veranderingen die daarmee gepaard gingen. Daarbij komt niet alleen het verleden, maar ook de toekomst aan bod. Er worden oplossingen aangereikt over hoe het verder moet met onze nog steeds groeiende afvalberg. ■

~ Gratis, nog tot 14 januari historia-europa.ep.eu

Breintrein

6				1		5	2
			6	5			
	1			8			3
3						1	7
	7		1			9	8
	3			4			7
1	4		5			6	9
5				7			

Factcheck.

Vertraging door een bus die niet opdaagt is werktijd

Onvoorziene vertragingen tijdens het pendelen naar het werk mag je als werktijd beschouwen. Een bus, tram of trein die niet of te laat rijdt, valt daaronder. Ook wie met de auto pendelt kan bij plotse sneeuwval of een ongeval overmacht invoeren.

'Stop met klagen en zagen.' minister van Mobiliteit Lydia Peeters (Open VLD) reageerde zo op Ann Schoubs, topvrouw van De Lijn. Schoubs kaartte in een interview de verrottingsstrategie van de Vlaamse regering voor het openbaar vervoer aan. Maar wie af en toe – of vaker – de bus of tram neemt, weet waar de topvrouw het over heeft. Met de slechtste stiptheidscijfers in vijf jaar bij de NMBS heeft ook de treinreiziger het momenteel niet onder de markt.

Vertragingen of afschaffingen met het openbaar vervoer zijn altijd vervelend, maar zeker wanneer je er loon of werktijd door verliest. Maar kan dat ook echt? 'Onverwachte vertragingen tijdens het pendelen gelden eigenlijk als werktijd', zegt Piet Van den Bergh, juridisch expert

van het ACV. 'Je mag er als pendelaar van uitgaan dat je bus, tram of trein rond het aangekondigde tijdstip vertrekt en aankomt. Vertragingen kun je beschouwen als onvoorziene omstandigheden en zijn in de regel dus gewerkte tijd.'

In de praktijk is het niet altijd even zwart-wit. Want een vertraging van een vijftal minuten is misschien niet meer zo'n uitzondering. Van den Bergh: 'De meeste mensen zullen pragmatisch omgaan met die vijf minuten. Ze komen dan net iets eerder, of compenseren die minuten later op de dag. Het wordt een ander verhaal wanneer de vertraging oploopt, door bijvoorbeeld een afgeschafte rit of een gemiste aansluiting. In zulke gevallen mag je die vertraging zeker als werktijd tellen.'

Onverwacht oponthoud tijdens je pendelrit kan dus niet leiden tot loonverlies of een langere werkdag. Met een vertraging attest vanop de website van de NMBS of De Lijn kun je je vertraging ook bewijzen aan de werkgever, mocht die erom vragen. Vertragingen of afschaffingen die je wel van tevoren kent, kun je niet invoeren als overmacht.

Voor wie met de wagen pendelt, geldt hetzelfde principe. 'Aan onverwachte sneeuwval of een ongeval op je route kun je zelf niet veel doen. In zulke gevallen kun je overmacht invoeren. Al valt dat natuurlijk moeilijker te bewijzen dan vertragingen met het openbaar vervoer.' De klassieke ochtenden en avondfiles zijn dan weer wel te voorzien, aldus Van den Bergh. ■

We vragen het aan.

Piet Van den Bergh, juridisch expert ACV

Wanneer heb ik recht op een maaltijdcheque?

Wie maaltijdcheques ontvangt als deel van zijn loonpakket, heeft misschien al opgemerkt dat het bedrag niet elke maand hetzelfde is. Dat komt omdat je recht hebt op één (digitale) maaltijdcheque per gewerkte dag. Het aantal werkdagen verschilt sowieso al van maand tot maand. Wanneer je bepaalde dagen afwezig was door ziekte, verlof of feestdagen, dan krijg je voor die dagen geen maaltijdcheque. Een thuiswerkdag of een dag waarop je educatief verlof hebt, telt wel als een gewerkte dag.

Er bestaat geen minimaal aantal werkuren om recht te hebben op een maaltijdcheque. Neem je dus een halve dag verlof of werk je maar halve dagen omdat je deeltijds tewerkgesteld bent, dan heb je ook op die dagen recht op een cheque. De wet bepaalt hiervoor één uitzondering, namelijk de alternatieve berekeningswijze. Daarbij wordt gekeken naar de effectief gepresterde uren per kwartaal, door het aantal uur dat binnen het bedrijf nodig is om een volledige werkdag te presteren. Dat wordt vervolgens naar boven afgerond, met een maximum van het aantal dagen die een voltijdse werknemer in diezelfde periode zou kunnen presteren. Deze berekeningswijze is echter enkel toegelaten wanneer die in een cao of in het arbeidsreglement is opgenomen. ■

Interimmers onder druk om afstand te doen van loon

Uitzendkantoren zetten steeds vaker uitzendkrachten onder druk om af te zien van hun rechten. Wanneer nog voor het contract is afgelopen blijkt dat de tijdelijke arbeid niet langer nodig is, of wanneer de uitzendkracht ziek wordt, heeft die recht op het loon voor de rest van de contractperiode. Uit angst om geen nieuw contract meer te krijgen, doen uitzendwerkers afstand van hun loon.

– Tekst Djorven Ariën

Thomas* was vijf maanden in hetzelfde bedrijf aan de slag als interimmer met weekcontracten. Toen hij het interimkantoor liet weten dat hij ziek was, werd hij via mail onder druk gezet om een verklaring tot tijdige annulering van het interimcontract te ondertekenen. Hierdoor zou Thomas afstand doen van het gewaarborgd loon bij ziekte waar hij recht op heeft en dat door het interimkantoor moet worden uitbetaald. In de plaats zou Thomas terugvallen op een uitkering van het ziekenfonds, maar die bedraagt ongeveer 60 procent van het brutoloon en ligt dus lager dan het gewaarborgd loon. Uitzendkantoren schuiven zo de factuur door naar de sociale zekerheid.

‘Toen ik liet weten dat ik niet kon gaan werken, kreeg ik telefoon van het interimkantoor’, vertelt Thomas. ‘Ik moest het contract zelf annuleren, anders zou ik contractbreuk plegen. Meteen daarna kreeg ik een dwingende mail van het interimkantoor met een document om te ondertekenen. Ik twijfelde of dat allemaal wel klopte. Daarom sprak ik met een vakbondsafgevaardigde op mijn werk, die zei dat ik het formulier niet moest tekenen. Ook het bedrijf gaf meteen aan dat die manier van werken niet klopte. Dat was een geruststelling, want ik was wel bang dat ik geen nieuw contract meer zou krijgen.’

Standaarddocument

Eva Van Laere van Interim United bij het ACV was gechoqueerd en boos toen ze het verhaal hoorde. Waarom zou iemand vrijwillig afstand doen van het gewaarborgd loon waarop hij recht heeft? In het document staat dat het geheel vrijwillig gebeurt, maar die interimmers worden duidelijk onder druk gezet. Bovendien vermeldt het document “naar aanleiding van overleg met het bedrijf”, maar dat overleg heeft nooit plaatsgevonden.’

Jurgen Beckenbach, werknemersafgevaardigde TE Connectivity

‘Goed opletten voor fouten met je loon’

‘Bij pieken werken bij ons zo’n twintig procent uitzendkrachten bij de arbeiders. De werkgever houdt vast aan weekcontracten, vaak moeten uitzendwerkers veel geduld opbrengen voor ze een vast contract krijgen. Als we met flink wat extra werk en dus ook uitzendkrachten zitten, kloppen we als vakbond wel op tafel. Dan wordt soms in een klap vijftien mensen een vast contract aangeboden. Als een niet-technisch geschoolde uitzendkracht een tijd meedraait, technische testen haalt én er is een vacature op de werkplaats, dan kan die instappen in een opleiding van zes maanden

‘Het is een praktijk waar we al vaker over hoorden. Dit is wel de eerste keer dat we ook een document bezitten waarin het zwart op wit wordt aangetoond. Het is een standaarddocument waaruit je kunt afleiden dat dit meermaals wordt toegepast.’

Werkgever en vakbond verenigd

De vakbondsvertegenwoordiging van Thomas en het bedrijf waar hij werkt trokken naar het uitzendkantoor om ervoor te zorgen dat dit niet meer gebeurt en dat het gewaarborgd loon van Thomas alsnog correct werd uitbetaald. ‘Gelukkig heeft dit geen negatieve gevolgen gehad, want ik mocht na mijn ziekte weer beginnen in het bedrijf. Volgende maand krijg ik waarschijnlijk zelfs een vast contract’, zegt Thomas.

tot een jaar met de belofte van een vast contract.’

‘Ons bedrijf werkt samen met één uitzendkantoor. Soms gaat het een heel eind goed, maar dan worden er toch weer fouten gemaakt met het loon: een overurentoeslag ontbreekt, er is geen rekening gehouden met weekendregimes. Loon is belangrijk voor de uitzendkrachten, ik druk hen bij het onthaal altijd op het hart dat ze bij me mogen aankloppen met vragen over hun loonfiche.’

‘Een mooi voorbeeld van hoe we syndicaal in de onderneming het verschil kunnen maken. Ten voordele van de uitzendkracht, maar ook van het bedrijf zelf’, zegt Van Laere.

Misbruik met ziekte

74 procent van de klachtendossiers bij Interim United gaan over achterstallig loon, waarvan een derde over gewaarborgd loon bij ziekte. Enkele medewerkers bij het ACV houden zich fulltime bezig met het terugvorderen van loon bij uitzendkantoren.

Van Laere: ‘Als het uitzendkantoor hoort dat de uitzendkracht ziek is, dan wordt die afgestraft. We zien vaak dat uitzendkrachten zich plichtbewust ziekmelden voor ze een nieuw weekcontract hebben ondertekend en dan plots geen nieuw contract krijgen. Zij vallen dan terug op het ziekenfonds.’

‘Uitzendkrachten die een operatie moeten ondergaan en dat tijdig melden ondergaan hetzelfde lot. Ze krijgen geen contract op het moment van de ingreep en dus ook geen gewaarborgd loon. Dus eigenlijk zou je niets mogen zeggen over een geplande operatie en zou je jezelf pas ziek mogen melden nadat je een contract hebt ondertekend. Dat is toch absurd.’

‘Als uitzendkracht heb je ook recht op een aanvullende vergoeding als een ziekte langer duurt dan het einde van het contract. Die komt bovenop de uitkering van het ziekenfonds en moet door het uitzendkantoor worden uitbetaald. Maar uitzendkantoren proberen vaak op slinkse wijze hun verplichtingen te ontwijken. Ze

informereren hun uitzendkrachten er niet over.’

Tweede keer langs de kassa

Interimkantoren schuiven nog op een andere manier hun financiële verplichtingen door naar de sociale zekerheid. ‘Vaak zien we bij een weekcontract dat men in het midden van de week merkt dat ze de kracht niet meer nodig hebben voor de rest van de week. Juridisch gezien is het uitzendkantoor verplicht om het loon uit te betalen tot het einde van de week of om een alternatieve opdracht aan te bieden. Maar vaak wordt het contract eenzijdig stopgezet, zonder dat er loon uitbetaald wordt. Heel vaak stellen werknemers zich daar geen vragen bij, omdat ze niet goed op de hoogte zijn van hun rechten. Ze kloppen dan aan voor een werkloosheidsuitkering.’

‘We zien maar het topje van de ijsberg’, volgens Van Laere. ‘Uitzendkrachten die geen lid zijn van een vakbond zijn minder goed geïnformeerd of stellen zich geen vragen. Ik zou graag de factuur zien van alle verplichtingen die de uitzendkantoren niet nakomen, maar doorschuiven naar de sociale zekerheid. Veel gebeurt onder de radar. Het is dus moeilijk om een zicht te hebben op de kosten, maar die moeten enorm zijn.’ ■

* Thomas is een schuilnaam

Ken je rechten als uitzendkracht

- Zet het uitzendkantoor je contract eenzijdig stop? Dan heb je recht op loon tot het einde van het contract, of op een alternatieve opdracht voor de resterende dagen met dezelfde loon- en arbeidsvoorwaarden.
- Je hebt recht op hetzelfde loon en dezelfde premies en voorwaarden als vergelijkbare vaste werknemers. Je hebt ook recht op betaalde feestdagen tijdens je contract, tussen twee contracten in, en met de nodige anciënniteit ook na afloop van je contract (zolang je niet elders aan de slag bent).
- Ben je na afloop van je contract nog ziek, en heb je één maand anciënniteit bij hetzelfde uitzendkantoor en gebruiker? Dan heb je recht op een aanvullende vergoeding (ten laste van het uitzendkantoor) bovenop de uitkering van het ziekenfonds. Zorg er wel voor dat je jouw ziektebriefje binnenbrengt binnen de twee werkdagen.
- Als je ziek bent, heb je – als je één maand anciënniteit hebt bij hetzelfde uitzendkantoor en als je jouw ziekteattest tijdig hebt overgemaakt – recht op gewaarborgd loon tot het einde van je contract.
- Check op p. 8 van deze Visie of je recht hebt op een eindejaarspremie.

~ www.hetacv.be/interimunitied

'Levensnoodzakelijke' verstrenging van asbestnormen

Door een nieuwe Europese richtlijn worden werknemers binnenkort beter beschermd tegen de schadelijke gevolgen van asbest. 'Een belangrijke stap, zeker met de grote renovatiegolf die eraan komt.'

Voor het eerst in veertien jaar wordt de Europese richtlijn voor asbestblootstelling van werknemers verstrengd. Concreet daalt de maximaal toegelaten hoeveelheid van 100.000 vezels per kubieke meter lucht naar 2.000 vezels per kubieke meter. Dat hebben het Europees

parlement en de Europese Raad vorige maand samen beslist. Lidstaten krijgen nu twee jaar de tijd om de richtlijn in nationale wetgeving te gieten.

Europees parlementslid Cindy Franssen (CD&V), die het dossier onderhandelde, reageert alvast tevreden. 'Om tegemoet te komen aan de stijgende energieprijzen en om de klimaatdoelstellingen te behalen, wordt sterk ingezet op renovatie. Het is cruciaal dat het aanwezige asbest in de gebouwen veilig wordt verwijderd. Anders lopen we het risico op nog meer asbestgevallen en -ziekten. Lidstaten

krijgen Europees geld om de lagere limieten te behalen.'

Door de nieuwe Vlaamse renovatieverplichting voor woningen met een slechte isolatie, zullen heel wat huizen in de komende jaren gerenoveerd worden. Federaal secretaris van ACVBIE Dirk Coninckx juicht de verstrenging daarom toe. 'We zetten grote stappen vooruit voor de bescherming en gezondheid van werknemers. Zeker met het oog op de komende renovatiegolf. De invoering vorig jaar van het asbestattest was een goed idee. We krijgen zo een beter zicht op de verspreiding van asbest in Vlaanderen.'

De Vlaamse afvalstoffenmaatschappij (OVAM) meldde onlangs nog dat sinds november 2022 meer dan 140.000 asbestattesten zijn uitgereikt. Daarbij zou in twee op de drie gecontroleerde woningen asbest aangetroffen zijn, meldde De Zondag. Coninckx: 'Dat toont aan dat de strengere richtlijn levensnoodzakelijk is. We vragen dat de regering de verstrenging zo snel mogelijk doorvoert.'

Coninckx pleit voor een uniforme aanpak. 'Nu is het asbestattest enkel in Vlaanderen verplicht, terwijl we in Brussel en Wallonië nog maar weinig zicht hebben op de omvang van het probleem. Bovendien moet de overheid ook investeren in de nodige technologische ontwikkeling om metingen correct te kunnen uitvoeren.' ■

Nieuwe protocolakkoorden voor werknemers wegvervoer, logistiek en diamantsector

ACV-Transcom verzekerde enkele goede afspraken voor de arbeiders in de sector van wegvervoer en de logistiek (paritair comité 140.03) en de werknemers in de diamantnijverheid en -handel (paritair comité 324). In die sectoren werden onlangs tussen vakbonden en werkgevers protocolakkoorden gesloten.

Opvallendste verwezenlijking is het binnenhalen van een koopkrachtpremie voor werknemers van bedrijven die in 2022 uitzonderlijk hoge winsten

boekten. Afhankelijk van de omvang van die winsten bedraagt de premie in het wegvervoer en de logistiek tussen 200 euro en 750 euro. In de diamantsector is dat tussen 125 euro en 375 euro.

Daarnaast werd in beide sectoren een verlenging van de bestaande maatregelen voor de eindloopbaan en SWT afgeklopt. Andere afspraken voor wie in de diamantsector werkt zijn onder meer een hogere waarde van de maaltijdcheque (naar 7 euro per gewerkte dag) en een verlenging van de eerdere af-

spraken, zoals die over cadeaucheques, extra vakantiedagen voor 56-plussers, een anciënniteitspremie en mobiliteit. Ook in de sector van wegvervoer en de logistiek zijn er afspraken gemaakt over het woon-werkverkeer. De fietsvergoeding wordt opgetrokken van 24 tot 27 eurocent per kilometer en er komt een hogere tegemoetkoming door de werkgever voor de kosten voor het openbaar vervoer. ■

Actrice

Charlotte

De Bruyne

gevat
in 5
woorden

Bende

'Als twaalfjarige stond ik al op een podium. Maar de klik die me deed kiezen voor het acteren, kwam pas toen ik als zestienjarige bij theatergezelschap Ontroerend Goed belandde. Ik ervaarde voor het eerst wat het betekent om je eigen stem te zoeken. Ook de kracht van een groep, het 'bendegevoel' dat anderen misschien ervaren bij een jeugdbeweging, voelde ik daar heel sterk.'

De Krook

'Vroeger kon ik vier dagen aan een stuk ongestoord een tv-reeks bekijken. Sinds het moederschap is dat veranderd. Nu zoek ik bewust andere plekken op om te kunnen focussen. De Krook (bibliotheek in Gent, red) is een van mijn favoriete 'onderduikadressen'. Een tijdje geleden was ik voor het eerst alleen op reis, in Milaan. Rondswalen met een fysieke kaart in de hand en tussendoor in een koffiobar landen om wat te werken. Dat alleen eropuit trekken, wil ik verder onderzoeken.'

Kleine zus

'Ik heb heel fijne jeugdherinneringen aan fantasiespelletjes met mijn kleine zus Pauline. We gingen dan zogenaamd op reis. Het spel vergde urenlange voorbereidingen waarbij we grote zakken vulden. De reis zelf was dan gewoon door onze tuin. Of we speelden hotel, waarbij elke slaapkamer in ons huis een hotelkamer werd. In mijn fantasie kruipen en 'doen alsof', dat doe ik vandaag nog steeds eigenlijk. Mijn inmiddels niet meer zo kleine zus steunt me voluit in het acteren.'

Zijproject

'In mijn métier heerst veel werkonzekerheid. Het ene moment ben je overspoeld door werk en aandacht, het volgende moment valt alles weg en denk je: *Bel mij, please*. Dat is best een moeilijke evenwichtsoefening. Voor mij is de sleutel om daarmee om te gaan een zijproject. Zelf schrijven, soms lesgeven of iemand coachen ... Dat doet deugd en geeft autonomie. En het leert je te relativieren.'

Ambitie

'Eva, het personage in *Het smelt* (de film van Veerle Baetens, gebaseerd op het gelijknamige boek van Lize Spit, red), is mijn tegenpool. Introvert, onzeker, getraumatiseerd. Als acteur moet je dan naar totaal onbekend terrein gaan. Tussen de opnames door heb ik mezelf helemaal afgesloten. Nog nooit heb ik dat zo hard nodig gehad. Pas 's avonds kon ik wat ontladen. Jezelf zover drijven om naar de pijn en het verdriet van je personage te gaan, doet wel iets met je. Er is in mij iets blijven hangen van Eva, een soort antenne voor tristesse. Dat vind ik nog het mooiste aan mijn werk: heel dicht komen bij anderen en zo dingen zien die je eerst niet zag.'

WEST-VLAANDEREN

